דלמילתיה מנא הוא אבל הכא למילתיה לאו מנא הוא ומי א"ר יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן סנדל שנפסקה אחת מאזניו ותיקנה טמא מדרס (נפסקה שניה ותיקנה טהור מלטמא מדרס אבל טמא מגע מדרס) מאי לאו לא שנא פנימית ולא שנא חיצונה לא פנימית דוקא אבל חיצונה מאי טהור אי הכי אדתני נפסקה שניה ותיקנה טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס ניפלוג (א) בדידה בד"א שנפסקה פנימית אבל חיצונה טהור אמר רב יצחק בן יוסף תהא משנתנו בסנדל שיש לו ארבע אזנים וארבע תרסיותים שלא לשבור דבריו של ר' יוחנן כי אתא רבין אמר רב חנן בר אבא אמר רב הלכה כרבי יהודה ורבי יוחנן אמר אין הלכה כר' יהודה ומי א"ר יוחנן הכי והא מדמתרץ ר' יוחנן אליבא דר' יהודה ש"מ כר' יהודה סבירא ליה אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן תנן התם כל כלי בעלי בתים שיעורן כרמונים בעי (ב) (רבי) חזקיה ניקב כמוציא זית וסתמו וחזר וניקב כמוציא זית וסתמו עד שהשלימו למוציא רימון מהו אמר ליה ר' יוחנן רבי שנית לנו סנדל שנפסקה אחת מאזניו ותיקנה טמא מדרס נפסקה שניה ותיקנה טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס ואמרינן לך מאי שנא ראשונה דהא קיימא שניה שניה נמי (ג) מתקנה ראשונה ואמרת לן עליה פנים חדשות באו לכאן הכא נמי פנים חדשות באו לכאן קרי עליה לית דין בר אינש איכא דאמרי כגון דין בר אינש אמר ר' זירא אמר רבא בר זימונא אם ראשונים בני מלאכים אנו בני אנשים ואם ראשונים בני אנשים אנו כחמורים ולא כחמורו של ר' חנינא בן דוסא ושל רבי פנחס בן יאיר אלא כשאר חמורים: ונודות יין ושמן: פשיטא לא צריכא דאית ליה תרתי אוני מהו דתימא חדא מינייהו בטולי מבטל לה קמ"ל: קדירה של בשר: פשיטא לא צריכא דאית לה שלאכא מהו דתימא בטולי מבטל לה קמ"ל: רבי אליעזר בן יעקב אומר קושרה כו': פשיטא לא צריכא דאית לה תרתי איסרי מהו דתימא

חדא

לאוקמיה לרבי יוחנן ולמימר וכן לחליצה ולאשמעינן דמנא הוא דלא"כ מאי אתא לאשמעי' ר' יוחנן כיון דלמילתיה מנא הוא בהדיא תנן לה מתניתין ומשום דלאפכי לא מיפסל דתנן חליצה בשל שמאל בימין חליצתה כשרה והיינו דקאמר לעיל דמתרץ רבי יוחנן אליביה דר' יהודה: **ומי אמר ר' יוחנן הכי.** דהלכה כר' יהודה: **טמא מדרס.** אם היה של זב והיה טמא מדרס לא טהר מטומאתו כשנפסקה ועודנו אב הטומאה: **מאי לאו.** אפילו חיצונה ומשום דחזי לאפוכי ולתקנה. וה"ה אע"ג דלא תיקנה דע"כ אי כשנפסקה פרחה לה טומאתה תו לא הדרה אלא להכי נקט תקנה משום סיפא לאשמעינן רבותא דאע"ג דתיקנה לראשונה כי הדר נפסקה שניה טהור מן המדרס: **אדתני נפסקה שניה.** אע"פ שתקנה טהור מן המדרס דכיון שנפסקו שתיהן בטיל ליה: **אבל טמא מגע מדרס.** והוי ראשון לטומאה דעדיין כלי הוא *דחזי למילתיה (ד) דהא מיתקנה לראשונה ואף למדרס הוא ראוי אי הוה נעיל ליה זב מכאן ולהבא מיהו מטומאת מדרס קמייתא דהויא עליה טהור כדאמרינן לקמן פנים חדשות באו לכאן וכל תורת מנעל שהיתה עליה בשעת קבלת טומאה ראשונה הלכה לה וכיון דכלי הוא הוי ראשון שהרי נגע בעצמו כשהיה אב הטומאה וכל זמן שהוא כלי וראוי לקבל טומאה לא טהר מטומאת המגע: **ליפלוג כו'.** למה לי למינקט נפסקה שניה דנפסקו שתיהן הא ע"כ הא שניה החיצונה היא ומשום היא לחודה הוה ליה למיתני טהור מן המדרס: **הכא משנתנו.** הך דמדרס: **ד' אזנים וד' תרסיותים.** והך דנפסקה שניה דקתני תרווייהו בחיצונות קאמר וסתמא כרבי יהודה דכיון דנפסקו חיצונות טהור: **שלא לשבר דבריו של רבי יוחנן.** דאמר הלכה כרבי יהודה: **אמוראי נינהו.** רבה בר בר חנה אמרה להאיא דלעיל והא רבין אמרה: **כל כלי בעלי בתים.** לגבי כלי עץ תנא לה במסכת כלים: **שיעורן כרימונים.** לטהר מטומאתן אבל פחות מכאן חיים עליה ולא מבטיל ליה: **וחזר וניקב כמוציא זית.** אצל נקב הראשון: **עד שהשלים.** הסתימה למוציא רימון: **הא מתקנה ראשונה.** ולא בטל מתורת מנעל: **פנים חדשות.** משירדה לו טומאת מדרס נתחדשו פנים הללו ואין זו הראשון שכבר נתקלקל בו כדי ביטולו: **לית דין בר איניש.** אלא מלאך: **כגון דין בר איניש.** גברא בכולא: חמורו דר' פנחס מפורש בהכל שוחטין (חולין דף ז.) ודרבי חנינא במסכת תענית (ד' כד.) (י): **תרתי אוני.** אזנים שכופלים לתוכו ובאחת מהן יכול להוציא היין: **שלאכא.** ברצו"ן: **מהו דתימא מבטל ליה.** לקשר שעל פיה ומוציא מה שבתוכו דרך שלאכא: **תרי איסורי.** שני חבלים קושר ברחב הפתח זה למעלה מזה. לישנא אחרינא תרי איסורי שקושרין היום בשני צידי הפתח ולא היתה תלויה בה מאתמול:

חדא

הגה"ה

מתחילה היה הגיר' כך גרש"י. והיה ראשון לטומאה דעדיין כלי הוא לאישתמושי ביה תשמיש אחרינא ומאב הטומאה טהור דלא הוה מיוחד עוד למנעל והוי ראשון שהרי נגע בעצמו כשהיה אב הטומאה. ואח"כ הגיה רש"י כדבריו:

סנדל שנפסקה אחת מאזניו ותיקנה כו'. פירש בקונטרס דהוא הדין לא תיקנה טמא מדרס דאי כשנפסקה פרחה לה טומאה תו לא הדרה לה והדין עמו דלא מצינו טומאה ישנה (ה) אלא בכלי מתכות ולעיל נמי אמרי' ניטלה אחת מאזניו ואחת מתרסיותיו טמא והא דנקט ותיקנה פירש בקונטרס דנקט משום סיפא לאשמעינן דאע"ג דתיקנה כי נפסקה שניה טהור מן המדרס אבל משום דקתני סיפא אבל טמא מגע מדרס לא נקט ותיקנה דאפילו לא תיקנה ונפסקה שניה טמא מגע מדרס כדפי' בקונט' משום דעדיין כלי הוא לאישתמושי ביה תשמיש אחרינא וקשה דתנן בהדיא בסיפא דהך משנה במסכת כלים בפ' כ"ו (משנה ד) לא הספיק לתקן את הראשונה עד שנפסקה שניה טהור ורש"י בעצמו חזר בו והגיה אבל טמא במגע מדרס (ו) דעדיין כלי הוא וחזי למילתיה דהא איתקנה לראשונה והשתא נקט ברישא דוקא ותיקנה דאי לא תיקנה כי נפסקה שניה אינו טמא אפילו מגע מדרס כדקתני סיפא בהדיא ואגב דנקט ברישא ותיקנה נקט נמי בסיפא: **אבל** טמא מגע מדרס. הקשה ה"ר שמעון אמאי טמא מגע מדרס הא שבע לה טומאה ובהקומץ רבה (מנחות כד.) בעי רבא גבי עשרון שחלקו מי אמרינן שבע לה טומאה או לאו וליכא למימר כיון שדרס עליו הזב ברגלו יחף דבא לו מדרס ומגע (ז) מדרס יחד דבבת אחת לא אמרינן שבע לה טומאה כדמוכח בהקומץ רבה (ג"ז שם) א"כ ליכא פנים חדשות למגע מדרס כמו למדרס אלא על כרחך אחר שנטלה הראשונה ונתקנה בא לו מגע מדרס כמו שפירש בקונט' שנוגע בעצמו ואם כן נימא דשבע לה טומאה ולפי' הקונט' קמא ניחא דאפילו נפסקו שתי אזניו טמא מגע מדרס ומפרש ה"ר שמעון דלא אמרינן שבע לה טומאה כשהטומאה באה לו מגופו כמו הכא שטומאת מגע באה לו שנוגע בעצמו כדפי' בקונטרס ולפירושו אתיא כרבי מאיר דאמר טומאת בית הסתרים מטמא דמה שנוגע בעצמו טומאת בית הסתרים היא וזהו דוחק דבפ' בהמה המקשה (חולין דף עב:) ובפ' העור והרוטב (שם דף קכט:) פריך בפשיטות טומאת בית הסתרים היא משמע דלא קי"ל כר"מ ובפרק שני דעירובין (דף כד.) פירש בקונטרס דבשעת פרישתו דאוזן קיבל טומאה מאביו ואין נראה דבפרק בהמה המקשה (חולין דף עב:) אמרינן דבעינן דבאות מבגד גדול ונראה לר"י כשתיקן אוזן ראשונה באה לו לאוזן טומאת מדרס ומגע מדרס יחד והסנדל בטל לאוזן דאי אפשר להיות טומאה לזה בלא זה: **נפלוג** וניתני בדידה בד"א. קשה לר"י אדפריך ניפלוג וניתני בדידה תיקשי ליה גופה (ז)(דברייתא) אמאי טמא מגע מדרס הלא כיון שנפסקה החיצונה בטל לה מתורת כלי ואומר ר"י דהוה בכלל קושית הש"ס דניפלוג וניתני בדידה וממילא ידעינן דטמא מגע מדרס אינו אמת: **עד** שהשלימו למוציא רמון מהו. והא דתנן במסכת כלים (פי"ז מ"ד) רימונים שאמרו שלשה אחוזים זה בזה לא שהשיעור בשלשה רימונים אלא מפרש מה שאמר למעלה הרימון לא גדול ולא קטן אלא בינוני וקאמר דהיינו בינוני כשלשה האחוזים זה בזה וגדילים יחד אבל הרימונים הגדולים אחד אחד או שנים הם גדולים ואותן שגדילים ארבעה יחד הם קטנים (ח): **רבי** שנית לנו סנדל. תמוה לה"ר אלחנן אמאי לא מייתי ההיא סייעתא דמטה דמתניה מקמי הך (כלים פי"ח משנה ו) מטה שהיתה טמאה מדרס נשברה ארוכה ותיקנה טמאה מדרס נשברה שניה ותקנה טהורה מן המדרס אבל טמא מגע מדרס אם לא הספיק לתקן את הראשונה כו': **לא** צריכא דאית לה שלאכא. לא גרסינן דאית לה תרי שלאכי דלמה צריך לתרי שלאכי כיון שיש לו פתח:

כלל

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"ז מהל' כלים הלכה יג:

ט ב ג מיי' פ"ז מהל' כלים הלכה כ:

י ד ה מיי' פ"י מהלכות שבת הל' ג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שיז סעיף י:

◆

לעזי רש"י

ברצו"ן [ברוצי"ן]. רצועה.

◆

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

◆

רבינו חננאל

ואקשינן ומאי דכי אמר ר' יוחנן וכן לחליצה למיפסל סנדל שנפסקה אוזנו החיצונה, דילמא אליבא דרבנן קאמר דלא מיפסל עד דמפסקי ב' אוניו. ושנינן הא לא איצטריך ר' יוחנן לאשמועינן, דהא תנינא החולץ בשמאל בימין חליצתו כשרה הכא נמי כי משתני חיצונה למיהוי פנימית כשר, דהא לרבנן במקומה נמי כלי הוא ולא הוה צריך ר' יוחנן למימרה. ולא איצטריך אלא אליבא דרבי יהודה. ומדקא מתרץ ר' יוחנן אליבא דר' יהודה, ש"מ הלכה כר' יהודה לעניין שבת דאע"ג דיכיל להפוכה לחיצונה ולשוייה פנימית לא הויא מנא. והני ב' אזנים דאמר ת"ק דמיפסקן לאו הני אזנים שמימני צידי סנדל, אלא ב' אזנים בצד אחד, וסנדל זה יש לו ד' אזנים, ב' מצד זה וב' מצד זה. רבנן סברי [כיון] דלא מיפסקן הני תרתי דמצד אחד, לא נפיק מתורת כלי. ור' יהודה סבר [מ]כבר מפסקה חיצונה בטל מהוית כלי דסמכיה על אוזן החיצונה והיא שאוחזת את כף הרגל אבל פנימית לאו סמכא עלה. והאי דקתני שאם נפסק כל הכף כולו עדיין טמא הוא ואם נפסק רוב הכף שלו טהור, דייקינן מדקתני בנפסק רוב הכף שלו ולא קתני שלו בכל [הכף] כולו אלא קתני כל הכף כולו סתמא. והאי כף סתמא שאם נפסק עדיין טמא הוא בכף של תרסיות קתני והוא שבמקום העקב ומאוזן לאוזן הוא סביב העקב, והאי דקתני הכף שלו שאם נפסק רובו טהור, הכף של סנדל שהוא מן הסנדל גופו אם ניטל רובו טהור. ואקשינן ומי סבר לה ר' יוחנן כר' יהודה והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה, ותנן סנדל שנפסקה אחת מאזניו ותיקנה טמא מדרס. מאי לאו לא שנא פנימית ול"ש חיצונה כיון דמשתריא חדא מינייהו טמא. ודחינן לא, נפסקה פנימית שנינן אבל נפסקה חיצונה טהור. ואמרינן אי אישתבק בכלל אפשר לשנויי בדקאמרת. אלא מדקתני סיפא נפסק שנייה ותיקנה טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס דהא פריש בה ומפרש סוף מאי דאית בה, ואי דוקא פנימית קתני ארמפרש אם נפסקה אח"כ שנייה ותיקנה ניפלוג בקמייתא וניתני בד"א שנפסקה פנימית אבל נפסקה חיצונה טהור. ופרקינן אמר רב יצחק בר' יוסף תהא משנתינו בסנדל שיש לו ד' אזנים וד' תרסיותים, ובהאי סנדל תנינן נפסקה אחת מאזניו סתם משמע אפילו חיצונית. והוא כגון סנדל שיש לו ב' אזנים פנימיות זו מצד זו וב' חיצונות זו מצד זו שאם תפסק אחת מן החיצונות הא קיימא חברתא ברוכתא דהיא נמי חיצונית, ובתרא פנימית וכנגדה הדא חיצונה סניא ומשום הכי טומאתו של סנדל בדוכתא קיימא. אבל היכא דליכא חיצונה אלא חדא ונפסקה, בטל ההוא סנדל מתורת כלי, דפנימית לחיזוק בעלמא עבידא. ודרך הסנדל אזן אחת חיצונה ואזן אחת פנימית, ויש שעושה שתים שתים, אם תפסק האחת תשאר האחרת במקומה, ועל זה שנינו נפסקה טמא. כי אתא רבין אמר משמיה דרב הלכה כר' יהודה, ור' יוחנן אמר אין הלכה כר' יהודה. ואסיקנא אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן, כלומר יש אמורא שאומר מדמתרץ ר' יוחנן אליבא דר' יהודה ש"מ הלכתא כר' יהודה, ויש מי שאומר כי בפירוש א"ר יוחנן אין הלכה כר' יהודה. ואע"ג דמספקא לן הי מינייהו דוקא, כיון דאשכחנן רב יוסף דעבד עובדא כר' יהודה, ורב נמי אמר הלכה כר' יהודה, ורב יצחק בר יוסף

מסורת הש"ס

א) [לעיל מז. יס"ג], ב) כלים פכ"ו מ"ד עירובין כד., ג) רש"ל מ"ז, ד) יש גורסין אחר זה ולהגיעות אמת ר"י קאמר לה אליבא דר"י ולית לא פי"ל., ה) ברכות מח. עירובין ד. כד. סוכה י. כלים פי"ז מ"א, ו) [ע"ז י: עירובין כד.], ז) שקלים פ"ה ה"א ע"ש, ח) ג"א ר' יוסי דמן יוקרת, ט) [ג"ל הערוך שלאכא פי' כגון דדי הכיור שמקלחין המים אע"ג דיכול לברוקי התלק מן הבליעה מותר לפתירו], י) [במסכת תענית לא נמצא מחמורו של ר"ח בן דוסא כלום רק מחמורו של רבי יוסי דמן יוקרת נזכר שם בתענית כד. ואולם רש"י דכאן שכתב בהדיא ודר"ח אפשר דקא מכוין אסא דאי גלגית דר' נתן שפ"ח עוכלה דחמרו של רבי חנינא בן דוסא ע"ש מבואר], כ) [ג"ל דמתני'], ל) [ועי' תוס' עירובין ד: ובתוס' י. ד"ה שיעורן].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ניפלוג וניתני בדידה: (ב) שם בעי חזקיה כצ"ל ותיבת רבי נמחק: (ג) שם שניה נמי הא מתקנה: (ד) רש"י ד"ה אבל טמא וכו' דחזי למילתיה קמייתא דהא כצ"ל וליעור זה נ"ל קודם דבור המתחיל מאי לאו: (ה) תוס' ד"ה סנדל וכו' טומאה ישנה. נ"ב בפ"ק דף נח: (ו) בא"ד אבל טמא במגע מדרס והוי ראשון לטומאה' דעדיין כלי הוא דחזי למילתא קמיי' דהא איתקנה: (ז) ד"ה אבל וכו' דבא לו מדרס ומגע זב יחד:

◆

גליון הש"ס

גמ' שלא לשבור דבריו של ר"י. כזה לעיל מו ע"א: שם שנית לנו סנדל. יש לעיין אמאי לא מייתי ממתני' הקודמ' פי"ח מ"ו דכלים ול"ע:

◆

רבינו חננאל (המשך)

נמי מהרץ ואמר תהא משנתינו בסנדל שיש לו ד' אזנים וד' תרסיותים כדי שלא לשבור דבריו של ר' יוחנן, עבדינן כר' יהודה. תנן כל כלי בעלי בתים שיעורן כרימונים. בעי חזקיה ניקב כמוציא זית וסתמו וחזר וניקב נקב אחר דהוו נקבים זה בצד זה, וכל אחד סותמו קודם שניקב הנקב האחר והוו להו כולהו כמוציא רימון, מי אמרינן כיון דאית בהו בכולהו שיעור רימון טהר אותו כלי מטומאתו. או דלמא כיון דבעידנא דכד ניקב האי ניקבא, הנקב הראשון סתום היה, וכיון שנסתם כאילו לא ניקב הוא, וכיוצא בה בעי בעושין פסין פרץ אמה וגדרה פרץ אמה וגדרה עד שהגיע [ליותר מי"] מהו. וא"ל ר' יוחנן לא שנית לנו סנדל שנפסקה אחת מאזניו ותיקנה טמא מדרס, נפסקה שניה ותיקנה טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס. פי' כשתפסק אחת מאזניו הוא טמא מדרס עדיין טומאתו עליו דבפסיקת אוזן אחת לא יצאה מתורת כלי, ועמד ותיקנה. כשתפסק השנייה אע"פ שהראשונה כתוקנת היתה בשעה שנפסקה השנייה, בפסיקה שנייה טהר מן המדרס שהיה טמא ופירחה אותה הטומאה, אבל דומה כאלו נגע באותו ראשון שהיה טמא מדרס ונמצא זה השני טמא מגע מדרס. ואליבא דרבנן איזו אזן שנפסקה תחילה בין הפנימית בין החיצונה ונפסקה שנייה אחריה כך דינה. אבל אליבא דר' יהודה אם נפסקה החיצונה מאלתר טהר. אבל אם נפסקה פנימית תחילה הרי היא בטומאתו, וכשתיפסק החיצונה טהור מן המדרס, ולא יכלת לאוקומה הא מתניתין אליבא דר' יהודה, ולפום הדין פירושה דחזקיה ור' יוחנן בסנדל שיש לו ב' אזנים, דקאמר מ"ש ראשונה אי מיפסקא אינו טהור דהא קיימא שנייה, אי אמרת חיצונה נפסקה תחילה הרי טהור מאלתר, ואי אמרת פנימית נפסקה תחילה (הכי) [והיכי] מקשי ליה שנייה נמי אי מיפסקא לא ליטהר דהא קיימא ראשונה, ומ"ש פנימית בדקיימא לר' יהודה. אלא הכין אליבא דר' יוחנן איכא לאוקימה להאי בעיא כי ראשונה לר' יוחנן בסנדל שיש לו ד' אזנים וכו', מימרא באזניו החיצונות בלבד, דאי מפסקא חדא סמיך על חבירתה, והכי קאמר מאי שנא ראשונה דהא קיימא שנייה. ומקשינן שנייה נמי הא מתקנה ראשונה, [ודוקא] אי פסקי תרוייהו טהר. א"ל ר' יוחנן לחזקיה